

Vanja Šepec
vanjasepec@gmail.com

UDK 811.133.1'243:37.091.39
DOI: 10.4312/vestnik.5.275-289

UPORABA VEČČUTNEGA POUČEVANJA PRI POUKU TUJIH JEZIKOV

1 UVOD¹⁶⁴

V naših šolah prevladuje poučevanje, ki se osredotoča le na en čut – sluh (frontalna oblika predavanja). Pri tem učitelji največkrat pozabljamo, da imamo ljudje pet notranjih in pet zunanjih čutov. Svoje čute namreč uporabljamo navzven, ko sprejemamo informacije in zaznavamo svet, in navznoter, ko sprejete informacije predelujemo, o njih razmišljamo, podoživljamo izkušnje in si ustvarjamo svojo predstavo o dejanskem stanju stvari in dogodkov okoli nas. V pričujočem prispevku obravnavam sodobna spoznanja na področju čutnega zaznavanja v učnih procesih ter predstavljam vaje oziroma igre, ki jih za aplikacijo spoznanj o veččutnem učenju uporabljam v svoji praksi poučevanja francoskega jezika. Ob zgolj na sluh usmerjenemu poučevanju, ki je uveljavljeno v našem prostoru, se namreč v sodobni pedagoški praksi vse bolj uveljavlja t. i. »veččutno poučevanje«, ki si v procesu prenašanja znanja – z namenom bolj celostne in različnim skupinam učencev prilagojene učne izkušnje – prizadeva nagovarjati več čutov. Primeri rabe takšnih načinov poučevanja, ki prihajajo s področja poučevanja tujih jezikov, so še posebej dragoceni, saj sta ravno pri tovrstnem pouku zaradi začetnega nepoznavanja jezika pri učencih začetnikih, čutni kanal, ki ga običajno najpogosteje nagovarjamo – t.j. sluh – in njegova povezava s spominskimi centri, okrnjena.

2 TEORIJA ZAZNAVNIH SISTEMOV

Načini sprejemanja, shranjevanja in kodiranja podatkov v možganih (vid, sluh, otip, vonj in okus) se imenujejo zaznavni sistemi. Zaznavni sistemi so razdeljeni po principu VAKOG, ki ljudi deli na: vizualne (vid), avditivne (sluh), kinestetične (otip), olfaktorne (vonj) in gustatorne (okus) tipe. Kljub temu, da je čutil pet, pa je sodobna literatura olfaktorni in gustatorni tip priključila kinestetičnemu, tako da večinoma ne govorimo o zaznavnem sistemu VAKOG, temveč o zaznavnem sistemu VAK.

¹⁶⁴ Prispevek se naslanja na spoznanja in primere, ki sem jih obravnavala v aplikativni nalogi z naslovom »Veččutno poučevanje«, predstavljeni septembra 2013 v sklopu programa Predagoško-andragoškega izobraževanja na Oddelku za romanske jezike in književnosti Filozofske fakultete UL.

Ljudje okolja seveda nikoli ne zaznavamo zgolj skozi eno čutilo, vendar pa postane ponavadi z leti en izmed naših čutov prevladujoč – nanj se začnemo bolj zanašati. in tako zaznavanje sveta prek tega čutila postane naš dominantni oz. primarni zaznavni način.

Če svet okoli nas zaznavamo in dojemamo v glavnem skozi slike in podobe oziroma imamo zelo razvite vidne predstave, smo vizualni tip človeka, če to počnemo v glavnem prek slušnega kanala, zvokov, tonov – če se nam v spomin bolj vtisne tisto, kar slišimo, smo avditivni tip, če svet dojemamo predvsem prek tipa, čutenja, imamo občutek, da moramo biti vseskozi v gibanju in da se najlaže naučimo ročnih spretnosti – smo kinestetični. Tisti, ki svet zaznavajo primarno prek voha in se osredotočajo predvsem na vonjave, so olfaktorni tipi, tisti, ki informacije intenzivno sprejemajo prek okusa in okušanja, pa so gustatorni tipi. (Tomić 1999: 23 in naprej).

Primarni oziroma prednostni zaznavni sistem uporabljamo tudi pri učenju. V njem smo razločnejši in natančnejši, mu bolj zaupamo in z njegovo pomočjo znanje hitreje usvajamo.

Tomić (1999: 73) zapiše, da raziskave kažejo, da je, ko gre za učenje:

- 35 % ljudi vidnih (vizualnih) učencev – zanje je pomembno slikovno gradivo, uporaba medijev, grafično oblikovanje gradiva, video, film, realno okolje itn.,
- 25 % ljudi slušnih (avditivnih) učencev – zanje so pomembne razlage, razprave, zgodbe, metafore itn.,
- 40 % ljudi je čustveno gibalnih (kinestetičnih) učencev – zanje so pomembne vaje, zapiski, preizkušanja, predmeti za prijemanje, demonstracije, delo v skupinah itn.

Vsekakor pa so ocene o zastopanosti posameznih zaznavnih tipov precej različne, saj nekatere izmed njih upoštevajo tudi možnost kombinacije dveh prednostnih zaznavnih tipov - pri tovrstni razporeditvi še vedno prevladuje vizualni tip (30 %), sledi mu avditivni (25 %) in kinestetični (15 %) – vendar pa naj bi bilo med učenci kar 30 % takih, ki se učijo prek kombinacije zaznavnih tipov.

Ne glede na dejansko statistično stanje bi za učitelje bilo zaželeno, da bi med poučevanjem nagovarjali več čutov, saj bi s tem zadovoljili potrebe in pričakovanja celotne skupine, ki jo poučujemo. Učenje in usvajanje snovi oz. novih informacij bi bilo za skupino tako prijetnejše, manj naporno in enostavnejše, zapomnitev trajnejša in uspehi v povprečju veliko boljši.

Različni učni tipi potrebujejo različne učne tehnike – tako lahko na primer vizualnemu tipu učencev pomagamo s slikovnim gradivom (npr. če se učimo besedišče »sadje«, učno uro opremimo s slikovnim gradivom sadja (banana, hruška, jabolko ...); kinestetu lahko pomagamo tako, da prinesemo v učilnico sadje, ki se ga lahko dotakne, ipd.

Preferencam v uporabi zaznavnih sistemov pa niso podvrženi zgolj učenci. Tudi učitelji imajo svoje primarne zaznavne sisteme. Če je učitelj izrazito pripadnik enega tipa, v tem tipu tudi govori, razlaga, podaja informacije (npr. v »avditivščini« ali »kinestetščini«),

a se tega najpogosteje ne zaveda. To zna biti v razredu precej neprijetno za učence, ki niso učiteljevega zaznavnega tipa. Pri učenju tujih jezikov pa naletimo še na dodatno težavo, saj učenci – predvsem začetniki – ne glede na to, kateri je njihov primarni zaznavni tip, zaradi nepoznavanja jezika učiteljeve razlage ne znajo oziroma ne morejo poslušati, kar pomeni, da je sprejemanje in pomnjenje prek avditivnega kanala močno okrnjeno.

Pri učenju nihče ne sprejema informacij le slušno. Vsak ima svojo kombinacijo načinov, vsi učenci pa največ pridobijo, če v učenje vključimo vse čute. Učitelji največkrat nezavedno učijo tako, kot ustreza njihovem načinu zaznavanja. Žal pa njihov način ne ustreza večini učencev. (Tomić 1999: 73).

Pogosto se namreč zgodi, da učenec ni nesposoben, pač pa vlada preveliko neskladje med učiteljevim načinom poučevanja in učenčevim načinom učenja oziroma zaznavanja. To pogosto lahko privede do nesoglasij med učiteljem in učencem, pomanjkanja samozavesti pri učencu, padca motivacije in posledično do neznanja snovi. Učitelj bi moral biti tisti mojster, ki bi znal uskladiti načine poučevanja z načini zaznavanja. Veččutno poučevanje ima veliko prednost pred klasičnim enočutnim poučevanjem predvsem zaradi ugotovitev stroke, da si zapomnimo ali usvojimo:

- 10 % od tega, kar beremo
- 20 % od tega, kar slišimo
- 30 % od tega, kar vidimo
- 50 % od tega, kar slišimo in vidimo
- 70 % od tega, kar sami rečemo
- 90 % od tega, kar sami naredimo.

Veččutno poučevanje v literaturi nastopa tudi pod imeni »celostno«, »globalno« ali »integrirano« poučevanje, saj gre za poučevanje s pomočjo besednega, predstavnega in gibalnega načina. Predvsem slednji način je v šolah zelo redek pojav, čeprav je dejansko zelo učinkovit, saj pri njem uporabljamo vse načine učenja.

Cilj izobraževanja pa je, da bi se bili vsi ljudje sposobni lahkotno pomikati iz enega zaznavnega sistema v drugega in vedno uporabljati najprimernejšega za posamezno nalogo. (Tomić, 1999: 24)

V literaturi lahko zasledimo, da naj bi bili učitelji predvsem kinestetični tipi, njihovi učenci pa vizualni. »Dober učitelj« bi moral svoj način dela prilagajati različnim učnim stilom učencev ter na ta način tudi učence seznaniti z različnimi zaznavnimi kanali, kar bi lahko pri učencih povzročilo večjo prilagodljivost, odprtost in menjanje zaznavnih kanalov med samim učenjem. »Tudi pri stilu učenja in razmišljanja se je pokazalo, da je boljše, če so učenci prožni pri uporabi različnih poti, s pomočjo katerih pridejo do cilja.« (Požarnik 1995: 176)

3 ZAZNAVNI TIPI IN NJIHOVE ZNAČILNOSTI

3.1 Prepoznavanje posameznih tipov učencev

Pri prepoznavanju posameznih tipov učencev si lahko za začetek pomagamo z Grinderjevo tabelo indikatorjev vedenja oziroma obnašanja (prim. Grinder 1992):

1. prikaz: Grinderjeva tabela indikatorjev vedenja posameznih tipov učencev

Vizualni tip učenca	Avditivni tip učenca	Kinestetični tip učenca
ima pregled	se pogovarja sam s seboj	odziva se na materialne nagrade
čist in urejen	hitro ga zmoti hrup	dotika se drugih, išče bližino
pozoren	premika ustnice pri branju, vokalizira	je fizično naravnčan
bolj miren	zna dobro ponoviti	se veliko giblje
zunanj vid je pomemben	slabši pri matematiki in pisanju ali: matematika in pisanje sta zanj težja	močnejše telesne reakcije
bolj preudaren	zna dobro govoriti	zgodnji močan razvoj mišic
dober pravopis	govori ritmično	uči se z dejanji/delom
zapomni si slike	rad ima glasbo	nauči se na pamet, medtem ko hodi in si kaj ogleduje
manj odsoten pri hrupu	padec tona, višino glasu, barvo zvena lahko posnema	pri branju kaže na tekst
slabo se spomni ustnih navodil	uči se s poslušanjem	bogata gestikulacija
raje si prebere sam, kot da mu berejo drugi	stvari si zapomni postopno, po vrstnem redu	reagira s telesom
GLAS brada vzdignjena, visok glas	glas je izrazit/modulacija glasu, tempo, sprememba višine glasu	brada navzdol, glas je bolj ali manj močan
UČENJE potrebuje pregled, cilj, slikovno predstavo detajlov; pozoren, ni mu vse jasno	uporablja interni in zunanji dialog; preizkusi alternative najprej verbalno/besedno	uči se s preizkušanjem in z dejavnostjo oz. z delom/dejanji
SPOMIN spomni se tistega, kar je videl	spomni se tega, kar je slišal	spomni se celotnega vtisa
POGOVOR potrebuje popolno sliko; detajli so pomembni	od vseh tipov najzgovornejši, rad diskutira, pogovor si prisvoji, nagnjen je k miselnim preskokom in obširnim razlagam	jedrat, se vživi, veliko gest in gibanja; uporablja besede, ki opisujejo aktivna dejanja

Vizualni tip učenca	Avditivni tip učenca	Kinestetični tip učenca
PRAVOPIS najbolj natančen od vseh tipov; vidi besede in jih zna črkovati; zmede se pri besedah, ki jih še ni videl	pravopis po posluhu; črkuje ritmično	črke prenese v telesno gibanje in jih preveri s telesnim občutkom
BRANJE zelo dobro, uspešno, hitro	dobro se znajde pri novih besedah, rad bere glasno in rad posluša; pogosto bere počasi, ker sočasno govori	rad ima knjige, v katerih se veliko dogaja, zgodovino spremlja z gibanjem telesa
ROKOPIS lepa pisava je pomembna, z lahkoto se nauči lepo pisati	boljši je pri govoru, kot pri pisanju, rad govori pri pisanju	široka, krčevita pisava, ne tako čitljiva kot pri drugih tipih
USTVARJALNA DOMIŠLIJA živahna, slikovita; vidi možnosti pred sabo, poudarek je na detajlih, primeren za dolgoročna načrtovanja	sliši tone in glasove	predstavo pogosto ponazori z rokami; želi jo preigrati; močno intuitiven, šibak pri detajlih

3.2 Posamezni tipi učencev in njim ustrezajoče metode poučevanja

V nadaljevanju bom izpostavila značilnosti, ki določajo učne stile posameznih zaznavnih tipov učencev ter primere metod in postopkov, s katerimi lahko pri učencih glede na njihov primarni tip zaznavanja spodbudimo zanimanje in motivacijo za učenje ter jim olajšamo dojetje in pomnjenje novih informacij.

3.2.1 Vidni oz. vizualni tip učenca

Splošne značilnosti vizualnega tipa učenca

Vizualni učenci želijo videti, da se lahko učijo. Vizualne tipe učencev lahko razdelimo na verbalizirane in vizualizirane tipe. Prvi se lažje učijo, če vidijo besede in besedilo, ki ga imajo pred sabo, drugi pa imajo raje slike in filme. Vizualni tip učencev hoče vedeti, zakaj je nekaj takšno, kakršno je. Berejo raje tiho, kot da jim kdo besedilo prebere. Želijo najprej razlago, nato predstavitev in šele nato želijo narediti kaj tudi sami. Na predavanjih želijo takšni učenci imeti delovni list, predstavitev na plakatu ali na tabli (video, fotografije, diagrame, barve, miselne vzorce). Prav tako pa so jim blizu fantazijska potovanja, niso pa preveč navdušeni nad primeri, zgodbami, delom v paru, predvsem pa ne marajo presenečenj (Grötzebach 2006).

Vizualni tip učenca si posebno dobro zapomni grafično gradivo. Besede spozna po obliki črk in besed, zapomni si obraze, ima žive predstave. Moti ga nered, je zelo preudaren, sistematičen, pri zapisovanju skicira, upošteva bolj podrobnosti kot celoto.

Vizualna oseba bo svoje razumevanje izrazila z naslednjimi frazami:

»To mi je jasno.«, »Vidim, kaj misliš.«, »Si lahko to predstavljáš?«, »To hočem videti še z druge perspektive.«, »Poskusiva se na to osredotočiti.«, »Zdaj se mi svita.«, »Zdi se mi.«, »Ujeti pogled; jasno videti; zamegljen pogled; iz oči v oči; meglena ideja; v luči; osebno; glede na; videti je; mentalna slika; lepa kot slika; kratkovidno ...«, ipd. (prim. Brooks 1996, Tomić 1999).

Vizualni učenci radi govorijo, radi imajo spreminjajoče se slike, teme in barve. So hitri, impulzivni, občutek imajo, da vse vedo, čeprav se pogosto motijo. Imenujemo jih tudi »hitri vizualci«, saj so hitri, včasih nepremišljeni, zaradi česar naredijo veliko napak.

Stili učenja vizualnega tipa učenca

Raznobarvno podčrtovanje, jasne strukture zapisovanja, skice, simboli, zemljevidi, slike, demonstracije, poskusi, filmi, miselni vzorci, učna kartoteka.

Pregled lastnosti vizualnega tipa učenca in njemu ustrežajočih metod poučevanja

(Povzeto po Gradivu za interno uporabo avtorice Ingrid Assmann za pridobitev licence za učitelje pospešenega učenja in Mulej 1993).

2. prikaz: Tabela značilnosti vizualnega tipa učenca in njemu ustrežajočih pristopov k poučevanju

Značilnosti vizualnega tipa učenca	Najustreznejši načini poučevanja
Glas Govori hitro. Monoton govor.	Govorite hitro. Ne uporabljajte globokega glasu. Uporabljajte besede, ki so vizualne, npr. : »No, poglej.«; »Vidiš, če pogledaš ...«
Fokus/osredotočenost Obrnjen vase. Osredotočen. Neodvisen od učitelja.	Predstavite modele. Ne postavljajte preveč vprašanj. Podajajte vizualne napotke.
Drža telesa Glava in telo sta pri miru. Brada spuščena proti prsim. Spremembe na področju okrog oči/dotikanje teh delov obraza. Ohranja razdaljo do sogovorca in drugih.	Glava in telo naj bosta pri miru. Brada naj bo spuščena proti prsim. Ne dotikajte se rame osebe ali njegovih stvari, ko oseba dela, saj bi tako lahko »uničili« njegove slike (s tem mislim podobe, ki si jo zapomni).
Pogled/smer pogleda Navzgor. Išče očesni stik.	Očesni stik je zaželen. Ko govorite, stojte/sedite pravokotno glede na učenca, da vas ta vidi s profila.
Obnašanje Sistematično, organizirano in načrtovano.	Navedite primer, pravilo in podajte razlago.
Pomnjenje Hitro. Poljuben vrstni red. Desna ali leva hemisfera.	

3.2.2 Slušni oz. avditivni tip učenca

Avditivni tipi so zelo interaktivni in se učijo tako, da poslušajo sebe in govorijo zato, da lahko razmišljajo. Hitro jih zmotijo moteči dražljaji iz okolice. Posledično pri pouku uporabljamo naslednje načine in oblike poučevanja ter metode: delo v parih, skupinsko delo, postavljanje sokratskih vprašanj, na katere odgovarjajo učenci, spodbujanje razvoja diskusije, spodbujanje učencev, da z drugimi besedami ponovijo naučeno, uporaba pregovorov in rim, posnetkov, igranje vlog ter delo na simulacijah in dialogih. Avditivni tipi so v veliki meri multimodalni. (Grötzebach 2006).

Značilnosti avditivnega tipa učenca

Večino snovi se nauči ob poslušanju – pogosto že ob pouku ali predavanju. Potrebuje pogovor, raje odgovarja ustno kot pisno. Opira se na ustna navodila, rad ima dialog, besede dojema po zvenu. Zpomni si imena, pozabi obraze, motijo ga šumi. Bolj upošteva celoto kot podrobnosti.

Stili učenja avditivnega tipa učenca

Delo v dvojicah in v skupini, poslušanje kaset, polglasno branje, igra vlog, dramatizacija.

Pregled značilnosti avditivnega tipa učenca in njemu ustrežajočih metod poučevanja

(Povzeto po Gradivu za interno uporabo avtorice Ingrid Assmann za pridobitev licence za učitelje pospešenega učenja in Mulej 1993).

3. prikaz: Tabela značilnosti avditivnega tipa učenca in njemu ustrežajočih pristopov k poučevanju

Značilnosti avditivnega tipa učenca	Najustreznejše poučevanje
Glas Ritmičen govor. Razmišlja na glas in si na tak način zapomni stvari. Premika ustnice. Izbira besede, ki so avditivne.	Uporabljajte ritmičen govor, različen govor glede na jakost glasu, višino, hitrost. Učitelj pove eno besedo, ki jo skupaj z učencem ponovita, učenec prebere besedo z ustnic učitelja in učenec jo glasno pove.
Fokus/osredotočenost Osredotočenost navzven. Učenca moteči dejavniki hitro zmotijo. Govori, vendar ne posluša. Odvisen od učitelja.	Poskrbite, da je v prostoru čim manj motečih dejavnikov. Namesto, da povedano ponovite, pustite, da jo učenec pove z drugimi besedami, postavljajte veliko vprašanj. Naučite učenca tehnik vizualizacije.
Drža telesa Premikanje okrog ust in ušes/dotikanje teh delov obraza. Ritmični, simetrični gibi. Gibanje glave: navzgor in vstran; ko posluša je glava rahlo nagnjena.	Gibi telesa naj bodo ritmični, z rokami »dirigirajte«. Premikajte glavo navzdol in vstran.

Značilnosti avditivnega tipa učenca	Najustreznejše poučevanje
Pogled/smer pogleda Vstran ali levo navzdol.	Ta učenec ne potrebuje očesnega stika.
Obnašanje Zelo vesele narave in prijazen. Sogovorca večkrat pri govoru prekine in govori, ne da bi ga poslušal. Govorjenje pomiri možgane.	Z osebo vzpostavite harmoničen odnos. Avditivni tipi otrok naj v razredu ne sedijo skupaj. Prispodobе, zgodbe, pregovori, glasba, glasno branje.
Pomnjenje Zaporedno. Od začetka do konca. Je levo in desnohemisferičen.	Kažite s prsti, ko naštevate – prvič, drugič, tretjič. Postavite pravila po točkah. Predstavitve organizirajte po korakih.

Avditivna oseba se bo izražala na sledeči način:

»Povej, kako ti to ugaja.«, »Se lahko pogovoriva?«, »Slišiš, kaj hočem reči?«, »To mi dobro zveni ... « (Brooks 1996) oz.: »Samo ušesa so me; jasno izraženo; do podrobnosti opisati; nabritih ušes; slišati glasove; skrito sporočilo; govoriti tjavdan; jasno in glasno; brez dlake na jeziku; govoriti resnico; (ne)uglašen; prigrasiti mnenje; znotraj slišnosti.« (Tomić 1999).

Slušnemu tipu učencev gre na živce govorjenje; za zapomnitev potrebujejo melodijsko, ritem (učitelj mora govoriti v različnih ritmih, tonih, frekvencah) – pomembne stvari jim na primer lahko povemo zelo potihlo.

3.2.3 Kinestetični tip učenca

Kinestetični tip učenca se najraje uči tako, da stvari najprej preizkusi sam, čemur sledi refleksija na to dejanje. Snov želi dojeti, se predmetov dotakniti, jih otipati, čutiti, doživeti, preizkusiti, ti učenci so radi v gibanju. Ponavadi niso dobri govorniki, se ne zanimajo za abstraktne teme, ne želijo vedeti, zakaj je nekaj takšno, kot je, temveč jih zanima, kako lahko nekaj naredijo.

Takšnim učencem pri uri omogočite, da se čim več gibljejo, da izdelajo modele, se učijo s kartami, prek igre, se izrazijo z gibanjem ali se med učenjem gibljejo. Kinestetični tip učenca uživa v zgodbah, primerih, presenečenjih in čustvih (Grötzebach 2006).

Značilnosti kinestetičnega tipa učenca

Kinestetični tip učenca potrebuje telesno gibanje, zato mora imeti dovolj svobode. Stvari mora preizkusiti, uporabiti, se jih dotakniti.

Stili učenja kinestetičnega tipa učenca

Sprehajanje ali ritmična hoja med učenjem, skiciranje, upravljanje z učnimi pripomočki, učenje z učno kartoteko, raznobarvno podčrtovanje.

Pregled značilnosti kinestetičnega tipa učenca in njemu ustrežajočih metod poučevanja (Povzeto po Gradivu za interno uporabo avtorice Ingrid Assmann za pridobitev licence za učitelje pospešenega učenja in Mulej 1993).

4. prikaz: Tabela značilnosti kinestetičnega tipa učenca in njemu ustrežajočih pristopov k poučevanju

Značilnosti kinestetičnega tipa učenca	Najustreznejši pristopi pri poučevanju
Glas Govori počasi in glasno.	Govorite počasi s pretiranimi poudarki Uporabljajte besede, ki so kinestetične – npr. pojdi, začni, izberi, poišči ...
Fokus/osredotočenost Osredotočenost navzven.	Bodite odločni in jasni. Poskrbite, da je v prostoru čim manj motečih dejavnikov. Naučite učenca tehnik vizualizacije.
Drža telesa Gestikuliranje. Asimetrični gibi. Oseba drži roke stran od telesa. Izraziti telesni in čustveni odzivi. Razdalja med osebo in sogovornikom je majhna.	Gestikulirajte (pretirano). Vaši telesni in čustveni odzivi naj bodo izraziti. Telesni stik.
Pogled/smer pogleda Pogled v desno navzdol.	Ne vzpostavljajte očesnega stika. Ko govorite, stojte/sedite poleg učenca.
Obnašanje Želi si pogovora, razvedrila, »akcije«. Želi si stika z drugimi in prijateljstva. Neodvisen in samovoljen in pogosto ne razume, da se vede neprimerno.	Pretiravajte. Pokličite to osebo kot prostovoljca. Z osebo vzpostavite harmoničen odnos. Naj vas takšna oseba poišče sama. Ne sprašujte jih, zakaj, temveč osebo vprašajte, kako bo to naredila naslednjič.
Pomnjenje Mišični spomin. Učenje z aktivnostmi. Desnohemisferičen. Usmerjen v domišljijo, nerealističen.	Asociacije, krajevne asociacije. Barve, predmeti, igra vlog, zgodbe, prispevke. Absurdnost = globalno razumevanje. Razlaga, ki jo spremljajo živahne kretnje, skice, demonstracije, gibanje.

Kinesteti se izražajo približno takole:

»Čutim nekje v želodcu.«, »Vznemirjen sem, ko te poslušam.«, »Ustreza mi.« ... (Brooks 1996), oz.: »Izpran; zavreti; soočiti se; lebdeti v oblakih; visoko leteti; nizko padati; spoprijeti se z; biti na tleh; obdržati se; vročekrvnež; položiti karte na mizo; oster kot britev; uiti iz spomina; začeti iz nič; povzdigovati glas.« (Tomić 1999)

Kinestetični učenci so pogosto videti nezainteresirni, lahko celo poležavajo, imajo neurejene zvezke, ne znajo delati zapiskov, ne delajo domačih nalog, vendar na koncu naredijo vse, kar se od njih pričakuje. Potrebno jih je zaposliti. Imenujemo jih tudi »notranji kinesteti«, saj so počasni, premišljeni, »obrnjeni vase« in reagirajo počasi, vendar naredijo prav.

4 VAJE

V nadaljevanju bom opisala nekaj v praksi preizkušenih vaj oziroma iger, ki jih dobro sprejemajo posamezni zaznavni tipi učencev. Učenci si novo snov hitreje zapomnijo, oziroma obravnavano snov bolj utrdijo, če je podkrepljena z vajami, ki so jim pisane na kožo. Pri poučevanju francoskega jezika tovrstne vaje oziroma igre uporabljam za utrjevanje besedišča, slovničnih struktur in črkovanja.

4.1 Vizualne vaje/igre

4.1.1 Miselni vzorec

Obravnavali smo tematski sklop zunanjega opisa in značaja človeka.

Na tablo sem narisala miselni vzorec, ki je bil osnova za voden pogovor.

4.1.2 Kartončki

Na kartončku formata A5 imam s piktogrami izrisane podatke posameznih oseb (ime, priimek, spol, poklic, narodnost, hobi). Kartončke razdelim med učence, ki morajo osebo opisati na podlagi vizualnih iztočnic. To vajo uporabljam pri ponavljanju tvorbe glagola biti in pravih glagolov v sedanjiku, pri tvorbi moških in ženskih oblik pridevnikov ...

4.1.3 Tombola

Med učence razdelim lističe za tombolo, na katerih so narisana različna oblačila, enemu izmed učencev pa dam vse kartončke z narisanimi oblekami. Učenec, ki vodi »tombolo«, mora poimenovati kos oblačila, njegovi sošolci pa pokrivajo slike izrečenih oblačil. Zmagovalec je tisti, ki prvi v celoti prekrije svoj listič.

4.1.4 Film

Z učenci si ogledamo kratek film, ki je vsebinsko vezan na snov, ki jo obravnavamo. Na primer kratki film Foutaises Jean-Pierra Jeuneta ob obravnavanju glagola »aimer« (imeti rad) ali pa Cliché!: la France vue de l'étranger Cédrica Villaina ob pogovoru o medkulturnih razlikah in stereotipih.

4.2 Avditivne vaje/igre

4.2.1 Sprehod po mestu

Pri učni uri smo vadili orientacijo v prostoru. Učencem sem razdelila liste, na katerih je bilo s ptičje perspektive narisano mesto. Označeno je bilo, od kod do kam mora turist priti. Dodala sem še zvočno kuliso – različne zvoke mesta (hupanje, speljevanje avta, zaviranje, zvok avtobusa, vlaka, sirena, ...).

Učenci so ob poslušanju zvočne kulise sosedu na glas opisovali pot, ki jo je prehodil turist.

4.2.2 Gluhi telefon

Glui telefon pogosto uporabljam pri ponavljanju novih besed ali slovničnih struktur (na primer »l'imparfait« in »le passé composé«). Učencu na uho zašepetam besedo/stavek, ki ga mora on na uho zašepetati sosedu zraven njega, ta sosedu dalje ... in tako do zadnjega v vrsti. Zadnji učenec, ki je besedo prejel po »gluhem telefonu«, to pove na glas. Če je beseda/stavek enaka besedi/stavku, povedanemu prvemu učencu, ga zapišemo na tablo. Če ni, gluhi telefon ponovimo.

V naslednjem krogu je prvi na vrsti učenec, ki je bil v prvem krogu drugi.

4.2.3 Zvočni posnetki

Učencem predvajam zvočne posnetke pogovorov ali francoskih pesmi, katerih besedila se nanašajo na obravnavano tematiko.

4.3 Kinestetične vaje/igre

4.3.1 Bon appétit

Pri obravnavi zdrave prehrane, prehranjevalnih navad, besedišča, povezanega s prehrano, sem v šolo prinesla različno sadje, oreščke, suho sadje. Med pogovorom o zdravem prehranjevanju smo pojedli sadje. Odziv je bil neverjeten. Učenci so besedišče hitro usvojili, ob tem pa so bili tudi izredno motivirani za pogovor.

4.3.2 Pisanje na hrbet

Igro sem uporabljala pri začetnikih (A1), ki so poznali že kar nekaj besed in seveda abecedo. Uporabljala sem jo tudi v skupinah, kjer je bilo znanje že konkretnjše (B1-B2), za utrjevanje besedišča.

Primer vaje: na kartončke napišem besede, ki smo jih obravnavali pri določeni lekciji. Kartončke dam v platneno vrečo. Učenci sedijo v parih (A-B, C-D, E-F, ...). Učenec A izvleče npr. 3 besede (prav tako pa tudi učenca C in E in vsi ostali ...). Učenec A učencu B na hrbet napiše besedo, ki je na listku. Učenec B vsako napisano črko izgovori. Na koncu na glas izgovori besedo, ki jo je učenec A napisal na njegov hrbet. Potem vlogi zamenjata.

4.3.3 Vreča presenečenja

V vrečo zložim različne predmete, povezane s tematiko, ki jo obravnavamo. Izbrani učenec seže v vrečo in poskuša glede na otip opisati predmet, ki ga drži v roki. Ostali učenci ugibajo, za kateri predmet gre.

4.3.4 Peka palačink

Vajo sem izvedla v skupini treh starejših žensk, ki so se učile francoščino in jih je zanimala tudi francoska kultura, kar seveda povezujemo tudi s kulinariko. Ko smo obravnavale velebnik, sem izbrala recept za palačinke. V šolo sem prinesla vse potrebne sestavine in učence so po receptu pripravile maso za palačinke in jih spekle. Učna ura in velebnik so nam vsem ostali v trajnem spominu.¹⁶⁵

4.4 Vaja za vsa čutila: Nakup oziroma prodaja hiše

Za to igro potrebujemo največ deset učencev, ki jih razdelimo v pare. Če poučujemo v velikem razredu, so ostali učenci, ki niso razdeljeni v pare, poslušalci in ugibajo, kateri čutni kanal nagovarja določen par. Parom razdelim fotografijo hiše. En učenec je prodajni agent, drugi kupec. Vsak par opiše hišo na način, ki izraža zaznavanje in doživljanje okolja skozi določen čutni kanal.

Primeri pogosto uporabljenega besedišča za posamezni čutni kanal:

»Vizualščina«:

- videti, opazovati, gledati,
- svetloba, tema, senca, sonce, barve,
- oblike – dolgo, kratko, oglato, koničasto,
- okno, slika, slikovitost, estetika, razgled, ogledalo,
- prepleskane stene, obnovljena fasada, pisan parket, moderno pohištvo,
- čisto okolje, zelena trava, pisano cvetje.

»Aviditivščina«:

- slišati, poslušati, škripati, šumeti,
- tiho, glasno, pok, vrtni stroj, šumi, šepet(anje),
- odlična akustika, glasba, inštrumenti, Bach, Beatles, klavir,
- promet, dobra izolacija,
- ptičje petje na vrtu, šelestenje dreves, žuborenje reke, reganje žab.

»Kinestetščina«:

- vse vrste gibanja, tek(anje), hoja, premikanje, telovadba, tipanje, otip,
- čustva: žalost, sreča, veselje, ljubezen, strah, pričakovanje,
- prijetno, toplo, mrzlo, trdo (trd, trpežen parket), mehko (mehko sedežno pohištvo), kamin (ogelj), prostor za meditacijo, jogo,
- veter, voda, zelenje, mehak travnik, iglavci.

¹⁶⁵ Če na šoli ni mogoče peči palačink, lahko vajo izvedemo na primer z navodili za kuhanje čaja (zavrite vodo, vzemite skodelico, vanjo položite čajno vrečko ...).

»Olfaktorščina«:

- vonj(ave), dišave, parfumi,
- vonj novega pohištva, lesene obloge, peka kruha v kuhinji, dim iz kamina, zatohlo podstrešje,
- lipa, cvetje, pokošena trava, izpušni plini, zeliščni vrt.

»Gustatorščina«:

- okušati, brbončice, slano, kislino, pekoče, sladko, grenko, hrana,
- kuhati, potica iz krušne peči, uživanje čipsa na fotelju v dnevni sobi, pitje piva na verandi,
- jagode in borovnice na vrtu, češnje, sadje ...

5 ZAKLJUČEK

Veččutno učenje je način podajanja znanja, ki bi si ga vsi lahko le želeli – tako učitelji kot učenci. V vlogi učiteljev imamo možnost opazovati učence in njihove zaznavne stile oziroma načine, s katerimi si laže in hitreje zapomnijo učno snov. Ravno opazovanje je tisto, ki lahko učiteljem pri delu velikokrat pomaga izbrati pravilen pristop do posameznega učenca. Spoznanjem, ki jih učitelji pridobivamo skozi svojo vsakodnevno prakso, pritrjuje tudi stroka, ki se veččutnega učenja in značilnosti posameznih zaznavnih tipov učencev loteva z vidika osebnosti ter na osnovi teh ugotovitev podrobneje razvija in preučuje uspešne metode poučevanja.

Žal je v današnjem šolskem sistemu še vedno premalo posluha za takšne prijeme, saj se vse preveč pozornosti namenja količini predane snovi, veliko premalo pa kakovosti usvojenega znanja. Prepričana sem, da na to ne bi smeli pristati ne učitelji ne učenci, sploh pa ne starši učencev – vendar po drugi strani razumem, da so v razredih s po tridesetimi učenci možnosti za kreativno učenje znotraj čvrsto vzpostavljenega sistema pičle, če ne celo neobstoječe. Učitelji, ki delujemo izven omejitev državno reguliranega šolskega sistema, imamo sicer več možnosti, da poskusimo učencem znanje prenesti na njim prijazen in učinkovit način – kar veččutno učenje brez dvoma je, vendar pa mislim, da tudi systemske omejitve niso nepremostljiva ovira, ki bi učiteljem v celoti onemogočale, da bi v svoje učne ure vnesli vsaj nekaj kreativnosti.

V prispevku predstavljene vaje oz. igre, ki nagovarjajo in spodbujajo razvoj posameznih zaznavnih kanalov, olajšajo delo v razredu in učence dodatno motivirajo, da si novo snov laže zapomnijo. Osnovni cilj teh vaj je, da učenci boljše izkoristijo učno uro in hitreje dosegajo boljše rezultate. Poleg tega pa te igre oziroma vaje služijo tudi za popestritev učnih ur in sprostitve učencev ter s tem prispevajo k boljšemu vzdušju v razredu in pestrejšemu učnemu procesu.

VIRI

- ASSMANN, Ingrid: *Gradivo za interno uporabo za pridobitev licence za učitelje*.
- BEADLE, Phil, 2011: *Kako učiti*. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije.
- BEYER, Maria, 1995: *Možganija. Mind mapping v akciji*. Založba Glotta Nova.
- BEYER, Günther, 1992: *Urjenje spomina in koncentracije: kreativno učenje, superučenje, učenje v sprostivni*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- BROOKS, Michael, 1996: *Zbližanje in ujemanje*. Kranj: Založba Ganeš.
- DOBRILA, Vesna in drugi, 2009: *80 iger za učenje tujih jezikov: Priročnik za učitelje*. Radovljica: Didakta.
- GARDNER, Howard, 1995: *Razsežnosti uma: teorija o več inteligencah*. Ljubljana: Tangram.
- GLASSER, William, 1998: *Učitelj v dobri šoli*. Radovljica: Regionalni izobraževalni center.
- GLASSER, William, 2001: *Vsak učenec je lahko uspešen*. Radovljica: Mca.
- GRINDER, Michael, 1992: *NLP für Lehrer: ein praxisorientiertes Arbeitsbuch*. Freiburg im Breisgau: Verlag für Hugewandte Kinesiologie.
- GRÖTZEBACH, Claudia, 2006: *Trainieren mit Herz und Verstand*. Offenbach: Gabal.
- ISRAEL, Lana; in drugi, 1993: *Moč možganov za otroke: kako se v hipu preleviš v genija*. Artur.
- KRALJIĆ, Dragica, 2001: *Mojster, kako si se tega naučil?: učenje zaznavanja skozi igro*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- LYNN, Dhority, 1992: *Ustvarjalne metode učenja. Umestnost uporabe strategij za celostno učenje*. Ljubljana: Alpha center.
- MARENTIČ-POŽARNIK, Barica in drugi, 1995: *Izziv raznolikosti. Stili spoznavanja, učenja, mišljenja*. Nova Gorica: Educa.
- MENNEN, Patricia, 1999: *Kako to lepo diši: odkrivati svet z vsemi čuti*. Radovljica: Didakta.
- MULEJ, Nada, 1993: *Spodbude za učenje*. Žalec: Sledi.
- O'CONNOR, Joseph in drugi, 1996: *Spretnosti sporazumevanja in vplivanja: uvod v nevrolingvistično programiranje*. Žalec: Sledi.
- PATERSON, Kathy, 2003: *Kako lahko poučujem*. Ljubljana: Rokus Klett.
- PATERSON, Kathy, 2005: *55 izzivov poučevanja in deset uporabnih rešitev za vsak izziv: preizkušeni nasveti in zamisli za učinkovito poučevanje*. Ljubljana: Rokus Klett.
- SMITH, Jim, 2012: *Iznajdljivi učitelj: kako se vaši učenci naučijo več, medtem ko ste sami obremenjeni manj*. Ljubljana: Rokus Klett.
- TOMIČ, Ana, 1999: *Izbrana poglavja iz didaktike*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Center za pedagoško izobraževanje.

POVZETEK

Uporaba veččutnega poučevanja pri pouku tujih jezikov

Veččutno učenje je metoda, s katero se približamo učenčevemu zaznavnemu načinu in s tem olajšamo usvajanje znanja tujega jezika. Tovrstno poučevanje je v našem šolskem sistemu še precej neizkoriščeno, zato v pričujočem prispevku obravnavam sodobna spoznanja na področju čutnega zaznavanja v učnih procesih ter predstavljam vaje oziroma igre, ki jih za aplikacijo spoznanj o veččutnem učenju uporabljam v svoji praksi poučevanja francoskega jezika.

Ključne besede: veččutno poučevanje, VAKOG, prilagajanje poučevanja posameznim tipom učencev

ABSTRACT

Multisensory Teaching of Foreign Languages

Multi sensory teaching techniques stimulate learning by engaging students on multiple levels and help them to learn a new language through using a variety of senses.

Those techniques are hardly ever used in Slovenian school system and the below article focuses on presenting the latest findings in regards to benefits that sensory perception can have in learning processes. The article also outlines useful tools and various sensory and perception classroom activities used in teaching French as a second language.

Key words: multisensory teaching, VAKOG, adapting teaching methods to a specific learning type of students